

LÄRARHANDLEDNING

AV
LINDA ENGVALL

BONNIER
CARLSEN

Maryam
och
MORMORSMÅLET

LÄRARHANDLEDNING

AV
LINDA ENGVALL

BONNIER
CARLSEN

INLEDNING

HUR DET KAN vara att komma till ett land där det talas ett språk som man inte förstår kan vara svårt för eleverna att sätta sig in i. Boken *Maryam och mormorsmålet* konkretiserar den känslan och upplevelsen för eleverna. Ni kommer att följa huvudkaraktären Maryam som kommer till Sverige med sin familj. Kvar är mormor som står Maryam mycket nära. Maryam är i ett land där hon inte vill vara men hittar ändå äkta och genuin vänskap. Trots olika språk förstår Maryam och hennes nya vän Ida varandra bättre än någon annan. Ni kommer också att upptäcka att alla skrattar på samma språk. Boken tar upp ämnen som vänskap, svek, saknad, längtan och mod.

I handledningen får du tips på hur du kan arbeta med boken *Maryam och mormorsmålet*. Du finner förslag på lässtrategier vid boksamtal och frågeställningar som du kan ställa till eleverna vid högläsning. Du kan också låta eleverna använda sig av frågorna när de läser själva.

KOPPLING TILL [GR11]

MATERIALET ÄR KOPPLAT till syftestexten för svenska i Lgr 11 och de föreslagna uppgifterna bygger på delar av det centrala innehållet för lågstadiet. Syftet med materialet är att undervisningen väver ihop och utvecklar barnens förmåga att läsa, tala, lyssna och skriva. Sammanfattningsvis står det bland annat följande i syftestexten för svenska: *Undervisningen syftar till att eleverna ska genom stöttning och rätt förutsättningar utveckla sin kommunikativa förmåga samt sin förmåga att skriva olika slags texter, formulera tankar och åsikter. Undervisningen ska syfta till att utveckla elevernas språk för att lära, tänka och kommunicera. Samt stimulera och utveckla elevernas förmåga och intresse för läsning och skrift. (LGR 11)*

CENTRALT INNEHÅLL FÖR SVENSKA [GR11]

- Att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer.
- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.
- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Några skönlitterära barnboks författare och illustratörer.

CENTRALT INNEHÅLL FÖR SO LGR11

- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.

HÖGLÄSNING

BOKEN *Maryam och mormorsmålet* kan du med fördel läsa högt för eleverna, på så sätt delar ni läsoplevelsen tillsammans. Eleverna tillägnar sig inte bara kunskaper från texten, utan med hjälp av frågor kan du stödja eleverna att göra kopplingar till egna erfarenheter och i diskussion med andra koppla till omvärlden. Via högläsning övar eleverna förmågan att lyssna och via samtal synliggörs elevernas olika textkopplingar och ni byter erfarenheter med varandra. Genom att läsa vad som står **på, mellan** och **bortom raderna**, tar ni läsningen till en högre nivå.

PEDAGOGISKA TIPS

FÖR ATT ELEVERNA ska förstå huvudkaraktären Maryams känslor och tankar under första skoldagen kan du inleda med att prata på ett främmande språk för eleverna. På så sätt kan eleverna öva förmågan till empati och utveckla förståelse för andra människor. Det blir mycket tydligt och konkret och underlättar elevernas förmåga till inlevelse när ni sedan börjar att läsa berättelsen. Om du själv inte kan något annat språk kan du ta hjälp av moders-

målläraren eller fråga någon annan personal på skolan om hjälp. Nedan finner du några ord på persiska som du också kan säga. Orden finns med i berättelsen och på så sätt kan eleverna få förståelse.

*Salaam = hej, ketaab = bok, koon = rumpa, khoon = blod,
merci = tack, doostat daaram = jag älskar dig, aare = ja,
nemidoonam = jag vet inte, Norouz = nyårsdagen,
manam = det är jag, eydet mobaarak = gott nytt år.*

Ett annat tips som främjar inkludering och lyfter elever med annat modersmål är att lära alla eleverna i klassen några ord på klassens olika modersmål. Förslagsvis kan du börja med ordet kompis. Inled med att fråga hur många språk det finns i klassen, låt alla med annat modersmål berätta och skriva vad ordet kompis är på sitt modersmål. Därefter får alla eleverna i klassen läxa (ca 2 veckor) att öva in ordet kompis på de språk som ni alla har i klassen. Efter 2 veckor lägger ni till ordet min, låt alla öva i ca 2 veckor. Fortsätta och lägg till ordet jag och därefter ordet gillar på samma sätt som ni lärt er orden innan. Till slut kan alla säga ”Jag gillar min kompis” på alla språk ni talar i er klass.

Språk är spännande, det engagerar och väcker alla elevers nyfikenhet. Ett tips är att lyfta några specifika ord som ni arbetar med i ett tema eller i en annan uppgift. Om ni skriver faktatexter om katter kan du på ett enkelt sätt lyfta, stärka och engagera eleverna med annat modersmål genom att låta alla som vill få skriva till exempel ordet katt på tavlan. På så sätt synliggör du för eleverna att alla språk inte har samma alfabet som det svenska. Detta bidrar på ett enkelt sätt till inflytande, integration och inkludering. Det engagerar, lyfter och stärker eleverna i din klass med annat modersmål. Eleverna använder också varandra som lärresurser och lär av varandra.

FÖRE LÄSNINGEN

- Ta reda på vilken förförståelse och vilka egna erfarenheter eleverna har om flykt och flytt innan läsningen?
- Bygg upp elevernas förförståelse.
- Undersök bokomslag och titel: vad tänker ni när ni hör rubriken? *Maryam och mormorsmålet*, vad kan det vara?
- Undersök bilden på bokomslaget. Vilka är det ni ser, tror ni? Vad ser ni och vad ser ni inte? Vart kan det vara? Vad händer i bilden? Vilken stämning tycker ni framhävs? Vilka känslor ser ni? Vilka känslor väcker bilden på omslaget hos er?
- Bekanta er med boken genom att läsa baksidestexten.

UNDER LÄSNINGEN

- Gör olika textkopplingar: koppla innehållet till elevernas erfarenheter, intresse och funderingar. Har de läst någon annan berättelse/text som påminner om denna?
- Fundera och reflektera över rubrikerna. Försök förutspå handlingen och ställ hypoteser. Vad tror ni att kapitlet kommer att handla om? Stämde era hypoteser?
- Stanna upp vid svåra ord eller uttryck under läsningen eller låt eleverna göra egna ordstopp.
- Stanna upp, tänk högt och ställ frågor till texten. Använd gärna de föreslagna frågeställningarna men anpassa efter eleverna.
- Ett tips att göra med elever som kan skriva är att låta eleverna skriva ner ord och frågor under tiden som du läser. Det bidrar

till att eleverna är aktiva med pennan i hand. För gärna läslogg där ni reflekterar över det ni läst. Eleverna kan med fördel delge varandra i mindre grupper eller använda läsloggen för egen reflektion.

EFTER LÄSNINGEN

- Sammanfatta: Ge eleverna stöd med hur de kan sammanfatta det ni läst. Vad hände i början, mitten och i slutet? Vem/vilka var med? I vilken miljö utspelade sig de viktigaste händelserna? Plocka ut nyckelord. Red ut oklarheter och kvarstående frågor. Vad lärde sig eleverna från texten/illustrationerna?
- Rita sekvensrutor.
- Delge varandras inre bilder. Rita eller gör det muntligt.
- Skriv egna frågor till texten. Jag undrar ...
- Plocka ut ord som beskriver personliga egenskaper hos någon av karaktärerna.

FÖRDJUPA ER

FÖRDJUPA ARBETET MED boken *Maryam och mormorsmålet* genom att arbeta mer ingående med ämnen som berättelsen lyfter.

- Utgå från Epa-metoden när ni diskuterar: Låt alla eleverna tänka själva först, när alla fått tid för egen reflektion delar och utbyter eleverna sina tankar i par. Lyft allas diskussion i helklass. Har eleverna kommit fram till liknande svar? Vad skilljer svaren åt?
- Vänskap: Vad handlar vänskap egentligen om? Vad utmärker riktig vänskap?
- Svek: Vad innebär svek? Har du känt dig sviken någon gång? På vilket sätt berör berättelsen svek? Kände/upplevde någon av karaktärerna svek?

- Längtan: Vad innebär det att längta? Vad längtar huvudkaraktärerna efter/till? Har du längtat efter något eller någon, någon gång? Vad har du längtat till?
- Mod: Vad innebär det att vara modig? Vad betyder mod för dig? När var någon av karaktärerna modig tycker du? Måste man vara modig, tycker du? Har du känt dig modig någon gång? Om ja, vad gjorde du då?
- Saknad: Vad innebär saknad? På vilket sätt och när upplevde några av karaktärerna saknad? Har du känt saknad någon gång? När och varför? Vad gjorde du för att det skulle kännas bättre?

- Gör som Maryam och låt eleverna skriva egna brev till någon som de saknar. Tänk på att få med datum, plats och hälsningsfras, skriv sedan och berätta om någon händelse. Gör brevet personligt genom att beskriva med känslor och formulera tankar. Skriv och berätta om varför mottagaren är saknad. Ställ frågor så att en brevväxling kan startas.
- Efter diskussion kan ni måla och skapa till orden ovan som ni arbetat med.
- Gör ett venn-diagram. Jämför likheter och skillnader mellan flytt och flykt. Diskutera orden flytt och flykt, vilka orsaker och konsekvenser kan ni komma på?
- Hur många språk kan alla eleverna i klassen säga hej på? Ge eleverna i läxa att fråga någon i familjen vilka språk de kan säga hej på. Gör en sammanställning och gör ett stapeldiagram. Vilket språk är vanligast?
- Skriv egna berättelser med samma tema.
- Skriv en bokrecension.

UNDERSÖK ILLUSTRATIONERNA

KÄNNER NI IGEN miljöerna? Vad visas och vad visas inte? Hur tolkar ni illustrationen? Ni kan fokusera på vad ni tänker/tror/känner och varför? Vad för händelser och vilka stämningar tolkar eleverna från illustrationerna? Vad vill illustratören berätta med bilden, tror ni?

ALLMÄNNA FRÅGESTÄLLNINGAR VID TEXTSAMTAL

SKRIV OCH BERÄTTA: Vad gillade du i boken? Och vad gillade du inte? Upptäckte du något mönster/upprepningar? Har du några oklarheter kvar som du inte fått svar på i texten? Var det något i texten som liknade något du själv varit med om eller läst/hört från en annan bok?

För mer läsning om boksamtal rekommenderas läsning av *Böcker inom oss och omkring oss* av Adian Chambers (Gilla böcker, 2014).

TIPS PÅ FRÅGOR TILL BOKENS KAPITEL

FÖRSTA SKOLDAGEN I SVERIGE

Förslag på frågeställningar

1. Vad tycker Maryam om sin första skoldag?
2. Varför känner hon så?
3. Hur kände du din första skoldag?
4. Jämför likheter och skillnader mellan hur Maryam beskriver skolan i Iran och skolan i Sverige.
5. Maryam får en ny vän som kan ”skratta på persiska”. Vad menar Maryam med det, tror du?

EN OVANLIG LUNCH

Förslag på frågeställningar

1. Varför heter kapitlet ”En ovanlig lunch”, tror du?
2. Maryam ”kämpar vidare” med maten, vad menas med det?
3. Varför gör hon det? Vad hade du gjort om du var Maryam?
4. På vilket sätt hjälper Ida Maryam?
5. Vad hade du gjort om du var Ida?
6. Ida visar Maryam ett smultronställe, vad menas med det?
7. Har du något smultronställe?

MORMORSLÄNGTAN

Förslag på frågeställningar

1. Varför kan inte Maryam sova?
2. Vad önskar hon att hon kunde göra?
3. Vad menas med att fly?
4. Varför var Maryam och hennes familj tvungna att fly?
5. Vilka orsaker/anledningar kan ligga bakom flykt och vilka konsekvenser/följder kan det få, tror du?
6. Hur beskriver Maryam sin mormor?
7. Vad saknar Maryam mest?
8. Varför höll mormor upp Koranen så att alla kunde gå under den, tror du?

HEJ ELLER SALAAM

Förslag på frågeställningar

1. Maryam och Ida pratar två olika språk förstår de varandra ändå, tror du? (motivera)
2. Vad har mormor lärt Maryam?
3. Tycker du att det är viktigt att hälsa på alla, varför/varför inte?
4. Brukar du hälsa på alla, varför/varför inte?
5. Hälsar andra på dig?
6. Varför tror du att Ida är den enda som svarar hej istället för salaam till Maryam?

TÄNK OM ALLA TALADE PERSISKA

Förslag på frågeställningar

1. Vad är det Ida har längtat till hela veckan?
2. Hur tycker Ida att det känns att inte förstå Maryams språk?
3. Vad säger mamma till Ida som hon inte har tänkt på?
4. Mammans ord får Ida att vilja möta Maryam på ett annat sätt, vad tänker hon göra?

EN STOR HÖG MED BÖCKER

Förslag på frågeställningar

1. Varför blir Maryam glad när hon hittar böcker som hon läst i biblioteket?
2. Maryam får en idé – vad tänker hon göra?
3. Varför är Maryams storebror Mani orolig för henne?
4. Maryam älskade att läsa böcker när hon bodde i Iran, tror du hon har hittat tillbaka till läslusten nu?
5. Vilka favoritböcker har du?

EN SKOLDAG UTAN IDA

Förslag på frågeställningar

1. Hur känner sig Maryam när Ida inte är i skolan?
2. Varför känner hon sig så, tror du?
3. Brukar du känna dig ledsen om någon du leker med är sjuk?

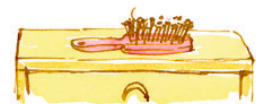

4. Vad kan man göra om man känner sig ledsen och ensam?
5. Vad tycker fröken Karin man kan göra om man känner sig ledsen?
6. Varför tänker Maryam vägra att prata svenska? Vad är hon orolig/rädd för?
7. Maryam har fått en lapp med en elak kommentar. Varför berättar hon inget, tror du?

ONT I MAGEN

Förslag på frågeställningar

1. Maryam har ont i magen varför har hon det, tror du?
2. Har du känt som Maryam någon gång?
3. Vad kan man göra om man känner så?
4. Varför är Maryam arg på sin mamma och pappa?
5. Vad betyder "Doostat daaram"?
6. På vilka fler språk kan du säga "jag älskar dig"?

SNÖÄNGEL ELLER GRODA

Förslag på frågeställningar

1. Varför har Maryam bara sett snö några få gånger?
2. Fröken hittar lappen med den elaka kommentaren, hur reagerar fröken?
3. Varför blir Maryam ledsen?
4. Vad hade du gjort om du hade fått en likadan lapp som Maryam?

5. Vad hade du gjort om någon du känner hade fått en liknande lapp?
6. Ida är arg och besviken varför är hon det?

RUFUS OCH INBAKADE FLÄTOR

Förslag på frågeställningar

1. Maryam är glad, varför då?
2. Brukar du följa med kompisar efter skolan? Vad gör ni då?
3. Maryam blir rädd för Idas hund, varför?
4. Ida berättar för sin mamma om vad som hänt i skolan, Maryam blir förvånad, varför då?
5. Kan Maryam prata med sina föräldrar?
6. Känner du att du vågar/kan berätta allt för dina föräldrar, varför/varför inte?

ÄR DE KÄRA?

Förslag på frågeställningar

1. Idas mamma vill prata med Mani, varför då?
2. Vad vill hon göra?
3. Vilka är det som är kära?
4. Maryams mormor har sagt att man kan kontrollera om någon är kär, vad har mormor sagt att man kan göra?
5. Tror du att Maryams mormor hade rätt?
6. Maryam och Ida skrattar och retar Isabell och Mani, tror du att Isabell och Mani tycker att det är roligt?

JULPYSSEL

Förslag på frågeställningar

1. I skolan sätter fröken upp en julkalender, vet Maryam vad en julkalender är, varför/varför inte?
2. Vad tycker du att fröken kunde ha gjort för att Maryam skulle förstå innebörden av julkalendern?
3. Brukar du ha julkalender?
4. Vet du varför man har julkalender och hur den kom till?
5. Varför tror du att Maryam lär sig mest om julen hos Ida?
6. Varför har Maryam aldrig firat jul?
7. Brukar du fira jul? Firar du andra högtider, vilka? Vad brukar du göra då?
8. Vilken är din favorithögtid?

DET FINNS ELAKA SLÄKTINGAR

Förslag på frågeställningar

1. Ida blir arg på sin pappas kusin, varför då?
2. Hon ber honom att gå, tycker du att det var rätt eller orätt?
3. Vad hade du gjort om du var Ida?
4. Idas morbror vill skåla för Ida, varför vill han det?
5. Får man säga vad man vill?
(motivera)
6. Vad behöver man tänka på?

ÄR DET KRIG?

Förslag på frågeställningar

1. Varför tycker Idas morbror att barn ibland är modigare än vuxna?
2. Varför känner sig Ida besviken?
3. Hur hade du känt dig om du var Ida, tror du?
4. Maryam blir jätterädd för fyrverkerierna, varför blir hon det?
5. Slutar kvällen bra för Maryam och Ida ändå, varför/varför inte tycker du?

BREV PÅ PERSISKA

Förslag på frågeställningar

1. Maryam läser jättemånga böcker, varför gör hon det?
2. Hon lär sig massor av nya ord genom sin läsning, vem tar hon hjälp av ibland?
3. Tycker du om att läsa böcker?
4. Vilka genrer gillar du?
5. Hur kan Maryam läsa böcker själv på svenska och lära sig språket?
6. Hur kommunicerar Maryam med mormor?
7. Brukar du skriva brev? Om du skriver brev vem skriver du till då?

VÅRENS FÖRSTA DAG

Förslag på frågeställningar

1. När är det iranska nyåret?
2. Hur förbereder familjen sig inför firandet?
3. Varför tycker inte Maryam att det ska bli roligt att fira Norouz?
4. Brukar du fira högtider?
5. Vilka firar du högtider med?
6. Vilka högtider tycker du är viktiga?
7. Varför tycker du att de är viktiga?
8. Varför tycker Maryam att Ida är en underbar kompis?

INGET RIKTIGT NYÅR

Förslag på frågeställningar

1. Vad har Maryam inte lust att göra?
2. Varför har hon inte lust till det, tror du?
3. Varför är Maryams mamma ledsen?
4. Vad har familjen för tradition på Norouz?
5. Maryam blir arg på sin mamma, varför blir hon det?
6. Vad gör Maryam?
7. Vad hade du gjort om du var Maryam?

BUS-MAMMA

Förslag på frågeställningar

1. Maryam kommer inte hem, vad har hänt?
2. När kan/ska man ringa 112?
3. Varför känner Maryam sig pigg?
4. Maryams mamma berättar att hon hade varit busig som barn, vad hade hon gjort?
5. För första gången sedan de lämnat Iran vill Maryam krama sin mamma, varför nu tror du?
6. Känner du till något bus som någon i din familj har gjort? Vad var det?

BARA EN HJÄRNSKAKNING

Förslag på frågeställningar

1. Varför tror Maryam att man inte blir sjuk i Sverige?
2. Maryam tycker att det är stor skillnad mellan sjukhusen i Sverige och i Iran, på vilket sätt?
3. Maryam tänker glömma att hon är arg på mamma men bara så länge de är på sjukhuset, varför tänker hon så tror du?
4. Berättelsen om Bröderna Lejonhjärta väcker tankar hos Maryam, vad tänker hon?
5. Har du läst någon berättelse någon gång som du jämfört med ditt liv?

SLUTA MED TRAMSET

Förslag på frågeställningar

1. Fundera och reflektera över rubriken. Vad betyder trams?
Vem är det som ska sluta tramsa, tror du?
2. Vad är det första Maryams mamma gör när de kommer hem?
3. Vad säger mormor till Maryam?
4. Varför blir Maryam förvånad över att mormor vill lära sig svenska, tror du?
5. Varför vill mormor lära sig svenska?
6. Stämde din hypotes om rubriken?
7. Varför tycker mormor att Maryam håller på med trams?

KRAMNÖDIGA MARYAM

Förslag på frågeställningar

1. Vad menas med kramnödiga, tror du?
2. Ida är orolig och arg varför är hon det?
3. Hade du känt samma sak om du var Ida, tror du?
4. Maryam tänker att Ida verkligen är världens bästa kompis, vad är det Ida gör och hur är hon som kompis, tycker du?
5. Vilka egenskaper tycker du en bra kompis ska ha?
6. Varför tror du att Maryam pratar svenska med Ida nu?

FÖRFATTARE: MINOO SHAMS

Minoo Shams är debuterande författare, och är till vardags lärare i förskoleklass i södra Stockholm.

Hennes egna erfarenheter av att vara på flykt, av att komma till ett land där man egentligen inte vill vara, och där det talas ett helt annat språk, har hon i många år använt för att ge sina elever en förståelse för andra människor. Minoo brinner för att öppna dörrar till samtal om hur det är att inte förstå språket i sin omvärld, och om hur vi är mot varandra.

ILLUSTRATÖR: KATARINA STRÖMGÅRD

Katarina Strömgård är illustratör och författare, och är bosatt i södra Stockholm med sin familj. Katarina har illustrerat en lång rad barn- och ungdomsböcker. Hon har även gjort illustrationer till bokomslag, tidningar, läromedel och dataspel.

KRÅKAN FLYGER

DET HÄR ÄR en mycket populär iransk lek som passar bra för barn i alla åldrar. Sitt i en ring inomhus eller utomhus. Varje barn får nämna en fågel, en insekt eller någonting som flyger. Till exempel: en svan, en fjäril, ett flygplan osv. Sedan får alla lägga ena handens pekfinger på gräsmattan/golvet/mattan framför sig. Pedagogen säger till exempel: "En svan flyger" och lyfter upp sin hand som är på mattan, och alla barn ska lyfta upp handen och säga flyger. Sedan säger hen snabbt namn på flygande och plötsligt icke-flygande ting som:

En humla flyger

En duva flyger

En blåmes flyger

En anka flyger

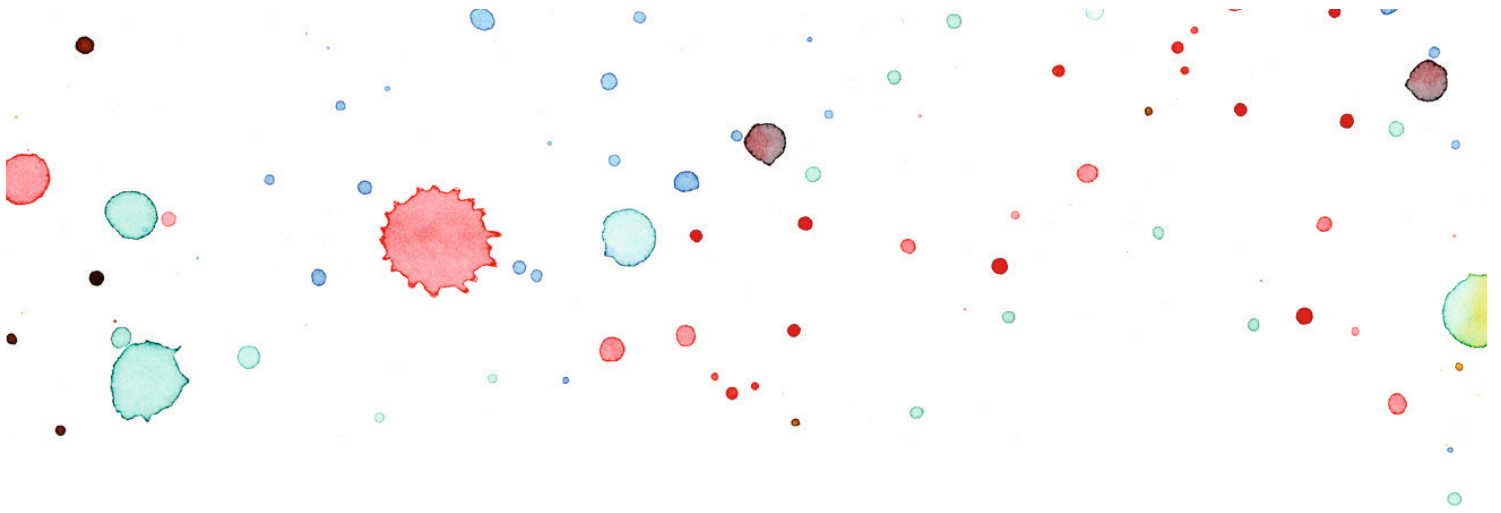
En uggla flyger

En nyckelpiga flyger

En *strumpa* flyger, och då måste barnen ha kvar fingret på mattan om det är något som inte flyger.

Pedagogen väljer ett barn bland de som har lyft upp handen, och barnet får komma fram, lägga sitt huvud i pedagogens knä och blunda. Pedagogen pekar på ett annat barn som då räcker upp handen. Alla får vara tysta. Pedagogen frågar barnet som blundar om hen kan gissa vilken kompis som har räckt upp handen. Gissar barnet rätt får hen sätta sig på sin plats. Gissar hen fel berättar pedagogen att hen varit på torget för att handla frukt. Runt druvorna var det fullt med getingar, (och samtidigt nyper hon försiktigt barnets rygg), det kryllade av myror på marken (går med fingrarna på barnets rygg), några byggarbetare bankade med hammaren (bankar på barnets rygg), och några busiga barn kittlade alla, (då kittlar pedagogen barnet). ”Vilken vill du ha?” frågar pedagogen. Barnet får välja och då gör pedagogen det barnet har valt. Barnet får sätta sig på sin plats och leken fortsätter från början.

Lärrhandledningen är författad av Linda Engvall, 2020,
och formgiven av Anna Paladino.
Illustrationerna är gjorda av Katarina Strömgård, ur boken
Maryam och mormorsmålet.

Maryam och mormorsmålet är skriven av Mino Shams
och illustrerad av Katarina Strömgård.

ISBN 9789178035601

Utgiven av Bonnier Carlsen, 2020.
www.bonniercarlsen.se